Lezingen: Techniek en uitvoering van de Calypso

ORANJESTAD — Instituto di Cultura organiseerde in de aanloop naar het komende carnaval een serie lezingen over het fenomeen Calypso. Presentator/publicist Hubert 'Juby' Naar, directeur van de Arubaanse Muziekschool Rufo Wever, Felix 'Chucho' Hoek en de internationale *King of Calypso*, de inmiddels 71-jarige *Mighty Sparrow* benaderden het onderwerp elk vanuit hun eigen invalshoek. Hoek behandelde de technische aspecten van tekst en melodie.

door Floor Huygen

Als directeur van de muziekschool blijft Hoek altijd een beetje op de achtergrond, maar in muziekkringen is hij een graag gezien persoon. Het is wellicht niet in brede kring bekend, maar Hoek is de componist van vele *road-marches* die jaren na het betreffende carnaval populair bleven. Wat te denken van krakers als *Jump with your towel*, *Huppelen* en *Break Away*? De kracht van de calypso ligt in een uitgekiende combinatie van tekst en muziek.

Hoek verklaarde tijdens zijn lezing zichzelf niet als een autoriteit op dit gebied te beschouwen, maar hij wilde zijn gehoor toch wel op weg helpen door een paar elementen aan te dragen, die voor een goede calypso belangrijk zijn. Zo zijn er de tekst, de compositie, de creativiteit en de uitvoering. En, de invloeden van buitenaf.

TEKST

Belangrijk voor een calypso is dat het thema iets moet zijn waar het publiek zich mee kan identificeren. Het schrijven van een tekst is een kunst op zich en iedereen heeft zijn of haar eigen werkwijze. Sommigen houden in hun tekst strak vast aan het gekozen thema, terwijl anderen met die tekst gaan spelen en deze uitwerken. Daardoor hoeft ook niet automatisch elk couplet met het refrein overeen te komen. Het is echter wel belangrijk dat de tekst een bepaalde structuur heeft. Verder moeten couplet en refrein elkaar versterken en aanvullen.

In een calypso is de tekst vaak een satire op bepaalde personen of gebeurtenissen. De tekst wordt daarom sterker wanneer gebruik wordt gemaakt van woorden met dubbele betekenissen. Om een tekst goed te kunnen zingen, maar ook om die later te onthouden, moet er een goed rijm en ritme in zitten. En juist aan die rijmwoorden wil het in de teksten nog wel een schorten, zo meent Hoek. Hij raadt potentiële tekstschrijvers dan ook aan om de eigen woordenschat uit te breiden en veel te lezen over poezie. Een goede tekstdichter slaagt erin om met woorden te spelen. En met die woorden bespeelt hij dan weer zijn onderwerpen. Uit een goede tekst spreekt levenswijsheid, maar ook kennis van filosofie en relaties tussen personen.

COMPOSITIE

Bij een compositie wordt vaak in eerste instantie aan de muziek, de melodie en het ritme, gedacht. Bij een lied, en dat geldt in sterke mate ook bij een calypso, gaat het om de juiste combinatie van tekst en muziek. Een goede tekstschrijver heeft er baat bij om ook iets van muziek te weten, bijvoorbeeld of een melodie treurig (in mineur) of vrolijk (in majeur) moet klinken. Daarnaast moet een tekstdichter rekening houden met de *zingbaarheid* van zijn tekst en met het ritme van de muziek. *"Don't rush a palabra"*, zo hield Hoek zijn gehoor voor. Een goede calypso kan niet zonder creativiteit. "Regelmatig worden thema's gebruikt die niet bij een breed publiek aanslaan. Als het thema slechts een kleine groep of misschien zelfs maar een persoon aanspreekt, is de calypso bij voorbaat tot mislukken gedoemd", aldus Hoek.

De muziek heeft wel een heel belangrijke functie. De melodie moet attractief en sterk zijn. De melodie moet de tekst als het ware dragen. De melodie moet de sfeer doorgeven en het arrangement moet de interpretatie complementeren. Als er gebruik gemaakt wordt van een achtergrondkoortje, moet dat ook bij het geheel passen.

Een grote vraag voor zowel tekstschrijver als componist is: wat is nog origineel, wanneer is iets plagiaat en wat net niet. Als voorbeeld waar deze vraag bij van toepassing zou kunnen zijn, noemde Hoek het nummer *Mexican Jam* van enkele jaren geleden. Voor de componist is het ook belangrijk om te bepalen welke muziekinstrumenten worden gebruikt, zonder het karakter van de calypso geweld aan te doen.

UITVOERING

Een zanger of zangeres zal zijn of haar stem goed moeten beheersen en effectief gebruiken om de boodschap van de calypso met succes over het voetlicht te brengen. Articulatie, *body language*, kleding en een juist gebruik van de microfoon zijn elementen die medebepalend zijn voor succes of een mislukking. Een show met aantrekkelijke dansers kan helpen maar ook een storende factor zijn. Hierover moet wel degelijk worden nagedacht.

Sinds de calypso een erkend onderdeel uitmaakt van het Arubaanse carnaval, wordt er soms gedebatteerd over het taalgebruik. De calypso is komen overwaaien van de voormalige Britse eilanden met hun specifieke Engelse 'criollo' accent. Claudius Philips, meervoudig Calypso King, slaagt er telkens weer in dit probleem te omzeilen door Engels en Papiamento knap door elkaar te weven.

INVLOED

Toen de calypso op Aruba haar intrede deed, was de invloed uit Trinidad onmiskenbaar, maar in de loop der jaren hebben ook andere eilanden in de Caribische regio zich doen gelden in de Arubaanse calypso. De muzikanten van NBO, bijvoorbeeld, hebben zich al ruim tien jaar laten beïnvloeden door de calypsostijl van Sint Maarten. Ook Antigua heeft haar steentje bijgedragen. De invloed van Trinidad is nooit helemaal verdwenen, maar het Arubaanse element is wel steeds belangrijker geworden. Tegelijkertijd kan men alom de klacht horen dat de kwaliteit van de calypso achteruit gaat. Volgens Hoek is die kwaliteit over de jaren nogal wisselend, maar de *calypso eterno* of *ultieme calypso* moet in elk geval nog steeds geschreven worden. Discussie over een achteruitgang van de calypso draagt in de ogen van Hoek niet bij aan verbetering. Hij raadt de jongere generatie aan om eens goed te luisteren naar de Arubaanse calypso's uit het verleden en ook het oor te luister te leggen bij buitenlandse calypso's. Ouderen moeten vooral hun kennis doorgeven aan de jongeren. Met alle nieuwe inzichten en technieken is er dan nog een lange toekomst voor de calypso in het Arubaanse carnaval weggelegd.

Claudius Philips slaagt er telkens in om Papiamento en Engels zo door elkaar te weven dat het zijn calypso's een eigen karakter geeft. Het heeft hem inmiddels een groot aantal titels opgeleverd.